

Despre studiul folclorului coregrafic la românii din Ungaria

Introducere

La ultimul recensământ au fost înregistrați în Ungaria circa 35.000 etnici români, reprezentând 0.2% din populația țării¹. Românii autohtoni, stabiliți aici în etape, începând cu prima jumătate a secolului al XVIII-lea, trăiesc de-a lungul graniței de est a țării, în primul rând în localități cu populație mixtă, în județele Bihar, Csongrád și Békés. Studiul etnografic sistematic al acestor sate cu populație mixtă, cu o cultură păstrătoare de nenumărate arhaisme, a început din anii 1960. Specialiștii români din țară au cercetat cu precădere textul folcloric, obiceiurile și credințele populare, adică domenii în care caracterul etnic este evident². Alături de acestea, era permanentă și înregistrarea culturii de dans tradițional, țărănesc - după datele din muzee și arhive, în acest domeniu românimea este cea mai cercetată etnie din țară. În acest sens este grăitor faptul că în diferitele colecții din țară pot fi găsite aproape cincizeci de filme sau filme video³.

Istoria studierii folclorului coregrafic la românii din Ungaria

1. Filmarea dansurilor

Filmele care servesc ca sursă primordială pentru studierea folclorului coregrafic le-am distribuit în trei perioade, reprezentative pentru întreaga istorie maghiară a colecționării: 1. perioada timpurie (1949-1953), 2. dezvoltarea și epoca de aur a colecționării, de factură etnografică, a dansului popular (1953 - sfârșitul anilor 1980), colecționările din ultimii 25 de ani.

În prima perioadă, la sfârșitul anilor 1940, K. Kovács László a realizat primele filme la Cenadul Unguresc și Micherechi, precum filme despre formațiile care au participat la Festivalul Mondial al Tineretului și Studenților din 1949 (printre acestea despre o mult disputată horă). În continuare și Molnár István, Kaposi Edit, Rábai Miklós, Kisgyörgy Pál și Gábor Anna au filmat românii din Ungaria, din înregistrările acestei perioade multe s-au realizat cu ocazia competițiilor culturale la modă la începutului anilor 1950. În vremea aceasta s-au făcut filme despre dansatorii români din Pocei, Apateu, Giula,

1 sursă: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_demografia Data studierii: 7 septembrie 2013

2 Hocopán 1986; Martyin 2003. Mai pe larg, Kósa 1977; Ujváry 1992

3 Nepomenind de colecțiile din străinătate, înregistrări sunt disponibile în locurile următoare: Muzeul Erkel Ferenc, Giula; Muzeul Déri, Debrețin; Muzeul Etnografic Maghiar, Institutul de Muzicologie al Academiei Ungare de Științe, Budapesta. Pentru lista filmelor vezi Kukár 2015a. Datele detaliate ale filmelor și materialelor sonore legate de acelea, aflate în arhiva AUȘ, sunt disponibile în sistemul de bază al datelor online. Karácsony 2016, Kukár 2016.

Chitighaz, Bătania și Micherechi. Despre munca efectuată în cadrul Institutului de Artă Populară între anii 1951-1953 caracteristic este că „majoritatea filmelor despre dans din epocă este marcată de înregistrarea cu scop documentar a programelor prezentate de formațiile rurale, afirmate cu forță elementară la primele competiții artistice, iar mai târziu de „achiziționarea de materiale” arbitrară, nechibzuită, destinată aservirii necesităților artistice conjuncturale”⁴

În 1953 începe colecționarea dansurilor în mod sistematic, cu scopul prelucrării monografice, în cursul căreia, paralel cu filmarea dansurilor, se documentează intenționat datele, fotografiile și muzica de dans instrumentală. Atunci lucrau grupuri formate din 2-3 persoane, iar pe lângă colecționările organizate s-au făcut și înregistrări funcționale.⁵ În anii 1960 colecționările dansurilor devin permanente, cercetătorii lucrau cu precădere la Micherechi și Aletea. Până la sfârșitul anilor '70 s-a realizat un număr important de filme (13), majoritatea acestora fiind filme sonor sau apte pentru sonorizare ulterioară. Cercetarea tot mai amplă este semnalată de faptul că, alături de cercetători veniți din străinătate, au apărut la colecționări și tineri din cadrul mișcării „táncház”, ba mai mult, unii studiau și individual (printre aceștia, Constantin Costea, Sebő Ferenc, Zsuráfszky Zoltán). În această perioadă se adună, la Institutul Muzicologic, cea mai mare parte a materialului referitor la minoritatea românească.⁶

În perioada de după 1990 și până în zilele noastre, datorită răspândirii camerelor video, a devenit posibil, chiar și numai în posesia unor cunoștințe minimale, să se facă înregistrări în condiții de lumină redusă (de pildă în interior sau la o serată distractivă); de regulă, cu aceste ocazii nu cercetătorii realizau înregistrarea. Mulți dansatori și coregrafi au trecut prin Aletea, Micherechi și Chitighaz, motiv pentru care materialul de dans bine cunoscut și până azi a devenit popular în cercul dansatorilor populari amatori și profesioniști cu experiențe scenice.⁷ În afară de înregistrările organizate în mod obișnuit, s-au evidențiat metode de colecționare și situații înainte deloc sau rar utilizate, cum ar fi prezentarea colecționărilor anterioare în cercul comunității locale

4 Martin, 1965. 251-252.

5 Despre colecționările în deplasare Maács László a relatat detaliat. Kukár, 2015b.

6 Despre colecționările de până atunci oferă câte o listă Kresz Mária în 1967, Martin György în 1977, iar în 1981 caietul intitulat *Indexul Publicațiilor de Dans Popular*. Acesta este rezumat în felul următor de către Pálffy Gyula: „pe la sfârșitul anilor cincizeci s-a realizat documentarea și înregistrarea tezaurului de dans al românimii de-a lungul graniței, deși nu s-a extins nici până azi până la fiecare localitate locuită de români. Înregistrările de mai târziu au sporit numărul variantelor improvizative. Printre ele putem găsi, din anii șaptezeci încoace, mai multe filme sonore. În prezent în arhiva Institutului Muzicologic al Academiei Ungare de Științe, cuprinzând dansurile românilor din Ungaria, cantitatea filmelor, în majoritate de 16 mm, cuprinde circa 3600 de metri (din 8 comune împreună), din aceștia cantitatea filmelor ce pot fi sonorizate ulterior face circa 1360 de metri.” Pálffy 1997: 409 Ultimul film tradițional a fost realizat în 1985, la Otlaca, de Felföldi László și Nagy Albert.

7 Pomenim aici câteva dintre numele coregrafilor-dansatori populari care au colecționat în localitățile sus-amintite: Busai Norbert, Farkas Tamás, Mahovics Tamás, Nagy Albert, Halmi Zoltán, Patyi Zoltán.

sau în mod individual în prezența dansatorului care figura pe peliculă⁸; realizarea înregistrărilor funcționale la nunți și baluri, concursurile formațiilor păstrătoare de tradiții la evenimentele organizate în cadrul propriilor comunități. Toate acestea au făcut ca numărul înregistrărilor să sporească în mod considerabil, din păcate însă valorificarea științifică a înregistrărilor video a stagnat și nu a ținut pas cu creșterea colecțiilor private. Ar fi de dorit documentarea înregistrărilor aflate în diferite colecții particulare, de asemenea - din cauza degradării benzilor video - colecționarea și digitalizarea lor în arhive.

2. Publicații în domeniul folclorului coregrafic

Paralel cu colecționările dansurilor s-au publicat și informațiile cuprinse în acestea, prin urmare au văzut lumina tiparului relativ multe texte, dar la nivele, orientări și funcții extrem de diferite.⁹ Prima oară Tímár Sándor prezintă, în 1956, într-un studiu științific exigent, cultura de dans a românilor din Ungaria. Munca sa de colecționare a efectuat-o din însărcinarea Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, ca să sprijine munca formațiilor artistice din Aletea și împrejurimi. Dânsul s-a străduit să prezinte, în primul rând, folclorul și repertoriul dansului, publicând în românește lexic și cuvinte legate de dans, de organizarea și denumirea dansurilor.¹⁰ Mai târziu, în lucrarea *Despre dansurile din Aletea*, autorul include și părțile referitoare la obiceiurile de dans, lucrare pe care a completat-o apoi cu prezentarea formală-ritmică a dansurilor din care se compune ciclul de dans, precum și cu scurta istorie a colecționării muzicii și dansului instrumental din Aletea.¹¹

Pentru interesul inițial este caracteristic faptul că au luat ființă lucrări prezentând obiceiurile de dans, completate apoi de publicații despre folclorul literar sau despre vreun material muzical. Texte asemănătoare au mai apărut și mai târziu, numeroase lucrări etnografice se ocupă de prezentarea obiceiurilor de dans; pomenesc aici autorii următori: Alexandru Hoțopan, Emilia Martin, Ladislau Martin, Eva Cozma, Sebő Ferenc, Gyalog László și Béres András - acesta din urmă a publicat un material documentar de istoria dansului.¹² Martin György depășește stadiul cercetărilor prin trecerea în revistă și confruntarea materialelor colecționate anterior și arhivate (completându-le cu propriile experiențe acumulate cu prilejul colecționărilor pe teren); dânsul așează, în mai multe lucrări, cultura de dans a românilor din Ungaria într-un context complex de istoria dansului¹³. Concluziile la care ajunge sunt juste și azi, totuși, timpul consumat de atunci necesită nuanțarea și evaluarea acestora.

8 La asemenea ocazii scopul primordial este înregistrarea și analiza comentariului auzit, uneori al celui și prezentat.

9 Bibliografie selectivă la sfârșitul studiului.

10 Tímár, 1956

11 Tímár, 1973

12 Béres, 1981; Cozma, 2002; Duló; Gyalog, 1992; Hocopán, 1993, 1996, 1997; Martyin E. 1984; Martin V. 1983; Sebő, 1974, 1975, 1994

13 Martin, 1964, 1978

Sintetizarea din punct de vedere istoric, dialectologic și formal a datelor cunoscute până în zilele noastre a realizat-o Pálffy Gyula în 1986, folosindu-se, printre altele, și de cercetările anterioare ale lui Martin György și Constantin Costea.¹⁴ Primul, realizând prezentarea sintetică a dansurilor tradiționale ale românilor din Ungaria – până atunci inexistentă –, informează despre antecedentele istorice ale cercetărilor, despre cercetările legate de muzica instrumentală și despre asemănările și diferențele celor două zone dialectale (bihoreană și cea din împrejurimile Aradului), precum prezintă succint și caracteristicile tipurilor de dans.

În lucrările mai recente, scrise cu exigență științifică, se pot observa mai multe tendințe. Pe de o parte, urmărind tradițiile școlii maghiare axată pe cercetarea personalității, Gombos András analizează personalitatea, talentul de dansator și coregrafia dansului la aleteanul Szabó Péter.¹⁵ Pe de altă parte – ca model pentru literatura despre păstrarea tradiției în domeniul dansului popular – se ocupă, într-un studiu de caz, de materialul de dans tradițional/rural al românilor din Ungaria.¹⁶ Acestea, de obicei, decupează câte un fenomen, și în mod intenționat nu se angajează la analiza conexiunilor, proceselor surprinse și produse în cultura dansului.¹⁷ În același timp sporește numărul lucrărilor de licență despre materialul de dans din localitățile pomenite și despre dansatori, în primul rând la Institutul de Învățământ Superior de Artă Coregrafică Maghiar și la catedra de etnografie din Seghedin. Printre acestea găsim lucrări despre obiceiurile de dans, analize structurale, de metodică pedagogică, analize despre transformări.¹⁸

De o calitate excepțională este studiul scris în românește al lui Lipták Dániel despre muzica de coarde din Aletea, în care se rezumă arta dansului practică în localitate; Halmi Zoltán se remarcă prin lucrări bogate în informații; iar recent Rokszin Renáta a analizat, într-o lucrare de licență, transformările produse în cultura de dans tradițională/rurală din Micherechi, publicată în revista Izvorul.¹⁹ În afară de acestea, și cercetători din România au colecționat materiale și au publicat studii, cum ar fi volumele despre Aletea și Micherechi, semnate de Anca Giurchescu și Viorel Nistor.²⁰

Insuficiențe în cercetarea folclorului coregrafic din Micherechi

În mare număr stau la dispoziție scrieri și date arhivate referitoare la obiceiurile de dans, dar acestea, precum filmele colecționate, nu reprezintă totalitatea localităților locuite de români. Despre Aletea și Micherechi stau la dispoziție relativ multe surse, până când despre Chitighaz, Cenadul Unguresc, Otlaca-Pustă, Pocei mai puține, iar despre unele localități (de pildă Leucușhaz, Săcal etc.), deloc. Această situație ar putea

14 Pálffy, 1986

15 Gombos, 2000, 2002, 2010b

16 Gombos, 2010a; Varga 2010a, 2010b

17 Despre învățăturile și recepția filmului dedicat comunei Micherechi, vezi: Varga, 2010b

18 De pildă Kökény, 2000; Farkas, 2007

19 Lipták, 2005; Halmi, 1999, 2004; Rokszin, 2013a, 2013b

20 Giurchescu, 1993; Nistor, 1997, 2000

fi soluționată în prezent prin colecționări de date la nivel local, realizate de muzee sau arhive, chiar și prin anunțarea unor concursuri pentru colecționări facultative. Pe lângă numeroase studii cu caracter descriptiv abia dispunem de publicații scrise cu exigență științifică care să analizeze cultura de dans a unor localități, să discute transformări, să se ocupe de surse referitoare la istoria dansului, sau să ofere analize comparatistice. Fără acestea este imposibil de creat o imagine holistică, complexă și exactă despre cultura de dans locală, despre conexiunile ei regionale. De asemenea, lipsesc analizele formale și structurale ale coregrafilor, realizate cu ajutorul kinetografiei, cu aplicarea căreia se pot mai lesne stabili regulile dansului sau funcționarea improvizației.

Prima lucrare cuprinzătoare pe care am pomenit-o și care s-a raportat la întregul material românesc nu era urmată de inițiative asemănătoare. Rezultatele adunate ulterior – și aici nu ne referim la datele publicate: interviuri, culegeri private, manuscrise, memorii – pot nuanța în mod considerabil cunoștințele actuale, din acest motiv ar fi neapărat nevoie de o nouă sinteză monografică.

Este surprinzător faptul că, în ciuda popularității de care se bucură, dansurilor din Micherechi - nu li s-a dedicat până acum o monografie sau un volum de studii. La începutul anilor '90 Institutul de Muzicologie și autogovernarea românilor din Ungaria au început întocmirea unui asemenea volum, sub conducerea lui Felföldi László, dar lucrările s-au întrerupt.²¹ De atunci nu s-au mai inițiat asemenea încercări, deși pe lângă bibliografia mai veche, greu de accesat, s-au elaborat numeroase teze, lucrări de licență demne de publicare.

Aceste absențe și insuficiențe își au explicația lor: dintre specialiștii (etnografi) români din Ungaria nimeni nu s-a preocupat în mod aprofundat de dansurile populare, nu s-a prezentat vreo persoană competentă care să-și asume aceste sarcini, dar și absența cadrului instituțional, precum insuficiența surselor materiale s-au dovedit a fi factori de blocaj.

Direcții și posibilități în cercetările actuale

În ultimii 6-8 ani, dincolo de graniță, în județele Arad și Bihor specialiștii maghiari au desfășurat o acțiune intensivă de colecționare.²² Localitățile de-a lungul graniței din zona Crișurilor formau o unitate economică și culturală înainte de tratatul de la Trianon, aceste relații funcționează relativ și azi, astfel studierea comparativă a folclorului de dans este justificată. Culegerile au constat, în primul rând, din filmarea materialului de dans, paralel înregistrându-se, intenționat, date și informații.

21 Informația personală a lui Felföldi László

22 În organizarea coregrafului Farkas Tamás din Békéscsaba am participat, împreună cu alții, în calitate de etnograf, la numeroase culegeri de dansuri în zonă. Muzicienii și dansatorii despre care s-au realizat înregistrări video provin din localitățile următoare: Apatiu, Seleuș, Ciomeghiu, Avram Iancu, Chisindia, Chișineu-Criș, Cinteu, Curtici, Macea, Nădab, Șimand, Socodor, Tămașda, Tulca, Sântana.

Valorificarea-confruntarea acestora este în curs de realizare, cu șansa ca în viitor să apară cât mai multe publicații.²³

O direcție în plus o pot constitui acele descoperiri de surse care aduc noi contribuții privind protocolul de dans, ordinul de dans, ocaziile de dans ale unor localități. Am adunat material în Arhiva Județului Békés și în Muzeul Etnografic Maghiar, pe lângă acestea ar fi nevoie de cercetări complementare în arhivele din Arad și Oradea.

În sfârșit, aș propune ca în acele localități cu populație mixtă în care și în prezent funcționează formații de dans școlare, formații pentru păstrarea tradițiilor (Aletea, Micherechi, Bătania, Leucușhaza etc.) să continue – dacă până acum nu a luat început, să pornească – culegerea sistematică, temeinică a datelor, care ar consta, deopotrivă, din înregistrarea și cercetarea culturii de dans în permanentă schimbare, a obiceiurilor de petrecere, a fenomenelor *revival*, a memoriei personale și a documentelor familiale. Sarcinile acestea se justifică prin ideea că în localitățile pomenite cultura de dans reprezintă un factor de seamă în formarea și păstrarea identității, constituind o parte deseori reprezentativă, importantă a culturii românilor autohtoni. Nu este de neglijat nici aspectul că în mișcarea maghiară numită *táncház* și în cea a formațiilor de dansuri populare aceste dansuri sunt agreate, prin urmare rezultatele cercetărilor din viitor pot fi binefăcătoare atât la nivel local, cât și la unul mai amplu, social-artistic.

Bibliografie

Béres, 1981

Béres András: *A méhkeréki táncház*, In: *Ethnographia*, XCII. 2. sz. 481–486.

Cozma, 2002

Cozma, Eva: *Cinzece și dansuri populare românești din Ungaria*, Budapesta, 2002. 216

Duló, f.a.

Duló György: *Hagyományos méhkeréki román népitáncok*, Kézirat, MTA BTK Zenetudományi Intézet, Akt. 1381.

Farkas, 2007

Farkas Tamás: *Az eleki lunga tanításának módszertana*, Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola), Budapesta

Farkas, 2010

Farkas Tamás: *Egy Arad megyei település, Nadab táncélete*, Kézirat, Pályázat a Népművészet Ifjú mestere címre

23 Până azi a apărut Farkas, 2010, 2012; Móricz, 2013

Farkas, 2012

Farkas Tamás: *Gyűjtések Arad megyében*, In: Folkmagazin, XIX. 1. sz. 14.

Giurchescu, 1993

Giurchescu Anca: *Gyűjtés kazettáról lejegyezve*, Kézirat, Magyarországi Román Nemzetiség Adattára, 778-93. Erkel Ferenc Múzeum, Gyula.

Gombos, f. a.

Gombos András: *Hagyományörző mozgalom és együttesek Magyarországon*, Kézirat, <http://www.muharay.hu/index.php?menu=133> [Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

Gombos, 2000

Gombos András: *Egy eleki táncos egyéniségvizsgálata*, In: Cseri Miklós – Kósa László – T. Bereczki Ibolya szerk. *Paraszti múlt és jelen az ezredfordulón*, A Magyar Néprajzi Társaság 2000. október 10-12. között megrendezett néprajzi vándorgyűlésének előadásai. Szentendre, Magyar Néprajzi Társaság – Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum, 677–693.

Gombos, 2002

Gombos András: *Az eleki Szabó Péter táncának sajátos vonásai*, In: *Zenatudományi Dolgozatok 2001–2002*. 259–272.

Gombos, 2010a

Gombos András: *Táncos örökségünk*, Budapest: Muharay Elemér Népművészeti Szövetség. (Helyi emlékezet, kulturális örökség, örökségvédelem, 3.) [Egy kötetben Varga Sándor 2010a-val.]

Gombos, 2010b

Gombos András: *Sajátos stílusjegyek egy eleki román táncos egyéniség táncában*, In: Felföldi László – Müller Anita szerk. *Hagyomány és korszerűség a néptáncutatásban*. Pesovár Ernő emlékezete, Budapest, MTA Zenatudományi Intézet, é. n., 103–118.

Gyalog, 1992

Gyalog László: *Ocazii de dans la Otlaca-Pustă*, In: *Izvorul. Revistă de etnografie și folclor*, nr. 12. 15–24.

Halmi, 1999

Halmi Zoltán: *A Békés-Csongrád megyei románok táncai és a táncélethez kapcsolódó szokásaik. Arad vidéki dialektus (Magyarcsanád, Battonya, Kétegyháza, Elek)*, Szakdolgozat (Juhász Gyula Tanárképző Főiskola), Szeged

Halmi, 1999

Halmi Zoltán: *Kétegyháza táncélete, az egyéni tánc tudás és a közösségi tánc hagyomány*

viszonya egy magyarországi román közösségben, Szakdolgozat (Szegedi Tudományegyetem), Szeged

Hocopán, 1986

Hocopán Sándor: *A magyarországi románok folklórjáról*, Budapest, TIT

Hocopán, 1993

Hocopán Sándor: *Táncillem, táncszokások a méhkeréki joc-ban*, In: *Tánctudományi Tanulmányok 1992–1993*. 93–116.

Hocopán, 1996

Hocopán Sándor: *Táncalkalmak a magyarországi románoknál*, In: Kiss Mária szerk.: *Válogatás a magyarországi nemzetiségek néprajzi köteteiből*. 1. kötet. Budapest, Magyar Néprajzi Társaság, 139–151.

Hocopán, 1997

Hocopán Sándor: *Jocul duminical și de sârbători*. In: Emilia Martin szerk. *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 6. A Magyarországi Románok Néprajza 6*. Gyula, Magyar Néprajzi Társaság, 103–126.

Karácsony, 2016

Karácsony Zoltán összeáll.: *Filmek. Online adatbázis*, In: Fügedi János szerk. *Néptánc Tudástár. Online adatbázisrendszer*. Budapest, MTA BTK Zenetudományi Intézet, http://db.zti.hu/neptanc_tudastar/filmek.asp

Kósa, 1975

Kósa László: *A magyarországi nemzetiségek néprajzi kutatása 1945–1975*. In: *Ethnographia*, LXXXVI. 2–3. sz. 422–436.

Kökény, 2000

Kökény Richárd: *Az eleki Gál György egy lunga-variációjának szerkezeti elemei*, Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola), Budapest

Kukár, 2015a

Kukár Barnabás Manó: *Táncfolklorisztikai gyűjtések a magyarországi románság körében*, In: Szőke Anna szerk. *Sokszínű néphagyomány, sokféle módszer. Válogatás a 2013-ban megrendezett VII. Fiatal néprajzkutatók és kulturális antropológus hallgatók konferenciáján elhangzott előadásokból*. Szabadka: Grafoprodukt, 42–52.

Kukár, 2015b

Kukár Barnabás Manó: *Maác László filmes gyűjtései*, In: Fügedi János – Szélpál-Bajtai Éva (szerk.) *Maác*, Budapest, L'Harmattan – MTA BTK Zenetudományi Intézet, 404–419.

Kukár, 2016

Kukár Barnabás Manó összeáll.: *Adatmutató. Online adatbázis*, In: Fügedi János (szerk.) Néptánc Tudástár. Online adatbázisrendszer, Budapest, MTA BTK Zenetudományi Intézet, http://db.zti.hu/neptanc_tudastar/adatmutato.asp

Lipták, 2005

Lipták Dániel: *Muzică instrumentală cordofonă de joc la românii din Aletea*, In: Izvorul. Revistă de etnografie și folclor, nr. 26. 14–31.

Martin Gy., 1964

Martin György: *Magyar tánc típusok kelet-európai kapcsolatai*, A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei, XXI. 1–4. sz. 67–96.

Martin Gy., 1965

Martin György: *Beszámoló a Népművészeti és Népművelési Intézetben végzett tánckutató munka eredményeiről*, In: Ethnographia, LXXVI. 2. sz. 251–259.

Martin Gy., 1978

Martin György: *A magyar és román táncfolklór viszonya az európai összefüggések tükrében*, Művelődés, XXXI. 2. sz. 9–13. [= In Felföldi László – Pesovár Ernő szerk.: *A magyar nép és nemzetiségeinek tánc kultúrája*. Második, javított kiadás. Budapest: Planétás, 1997, 401–406.; <http://www.folkradio.hu/folkszemle/cikk.php?id=32>, Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

Martin E., 1984

Martin Emilia: *Jocul la românii din Micherechi*, In: Izvorul. Revistă de etnografie și folclor, nr. 3/2. 3–9.

Martin E., 2003

Martin Emilia: *Sărbătorile calendaristice ale românilor din Ungaria*, Giula, Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria

Martyin E., f. a.

Martyin Emília: *A magyarországi románok néprajzi kutatása*, Kézirat. Online. http://www.erkelmuzeumbaratai.hu/pdf_anyagok/magyar_roman_neprajza.pdf [Megtekintés dátuma: 2013.01.27.]

Martin V., 1983

Martin Vasile: *Chizeșii jocurilor micherechene*, In: Foia noastră, 1. sz. 5.

Móricz, 2013

Móricz Bence: *Betekintés egy Bihar megyei román település, Keményfok táncéletébe*,

kiemelkedő táncosának *Goina Lucian pe picor* nevű táncának elemzése, Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola), Budapest

Nistor, 1997

Nistor Viorel: *Folclor coreografic al românilor din Ungaria*, Vol. I. Localitatea Aletea, Arad, Mirador

Nistor, 2000

Nistor Viorel: *Folclor coreografic al românilor din Ungaria*, Vol. II. Localitatea Micherechi, Giula, Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria

Pálffy, 1986

Pálffy Gyula: *A magyarországi román táncagyományok*, 1–2. In: *Táncművészet*, 11. sz. 26–28; 12. sz. 18–20.

Pálffy, 1997

Pálffy Gyula: *A magyarországi román táncagyományok*, In: Felföldi László – Pesovár Ernő szerk. *A magyar nép és nemzetiségeinek tánc kultúrája*. Második, javított kiadás. Budapest, Planétás, 407–412.

Rokszin, 2013a

Rokszin Renáta: *Változások egy magyarországi román nemzetiségű falu tánc kultúrájában*, Szakdolgozat (Szegedi Tudományegyetem), Szeged

Rocsin, 2013b

Rocsin Renata: *Tradiție și modernism – dansurile populare românești din Micherechi*, In: *Izvorul. Revistă de etnografie și folclor*, nr. 34.

Sebő, 1974

Sebő Ferenc: *Méhkeréki lagzi. Minintelu, Ardelenescu*. In: *Síppal–Dobbal. A Sebő Együttes Klubjának tájékoztatója*, 4. sz. 9–18.

Sebő, 1975

Sebő Ferenc: *Az eleki tánc ház történetét elmondta Botás György klarinétos 50 éves eleki lakos*, In: *Síppal–Dobbal. A Sebő Együttes Klubjának tájékoztatója*, 5. sz. 8–16.

Sebő, 1994

Sebő Ferenc: *Régi tánc házak (Elek – Szék)*, In: uő. *Népzenei olvasókönyv*, Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 17. [= <http://www.folkradio.hu/folkszemle/cikk.php?id=14>, Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

Tímár, 1956

Tímár Sándor: „*Zsok*” *Kincigpusztán*, In: Igaz Mária – Morvay Péter – Simon Józsefné

szerk. Népművelési Intézet. A társadalmi néprajzi gyűjtők legjobb néprajzi leírásai Budapest, Művelt Nép, 133–141. [= Felföldi László – Karácsony Zoltán szerk.: Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény. 2/A kötet. Budapest: Gondolat Kiadó –Európai Folklor Intézet, 2006, 220–227.]

Tímár, [1973]

Tímár Sándor: *Az eleki román táncokról*. In: Lányi Ágoston – Olsvai Imre szerk. Sokszínű hagyományunkból. 1. kötet. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, é.n., 133–161, 170–181.

Tímár, 1974

Tímár Sándor: *Az eleki táncok változása*, In: Sípall–Dobbal, A Sebő Együttes Klubjának tájékoztatója, 3. sz. 24–25.

Ujváry, 1992

UJVÁRY Zoltán: *A magyarországi nemzetiségi néprajzi kutatás három korszaka a publikációk tükrében*, In: Néprajzi Látóhatár, I. 3–4. sz. 1–7.

Varga, 2010a

Varga Sándor: *A hagyományörző munka folyamatai. Tervezés, módszerek, források, gyakorlatok*, Budapest, Muharay Elemér Népművészeti Szövetség. (Helyi emlékezet, kulturális örökség, örökségvédelem, 3.) [Egy kötetben Gombos András 2010a-val.]

Varga, 2010b

Varga Sándor: *A hagyományörző munka mai kérdései*, Kézirat.

<http://www.muharay.hu/index.php?menu=145> [Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

KUKÁR BARNABÁS MANÓ

A magyarországi románok táncfolklorisztikai kutatásáról

Rezümé

A tanulmány tárgyalja a Magyarországon élő román nemzetiség táncfolklorisztikai kutatástörténetét, bemutatja a folyamat történeti jellemzőit, értékeli a publikációkat, végül ismerteti a szerző által fontosnak tartott jelenlegi kutatási irányokat. Ehhez kapcsolódva részben kutatástörténeti megközelítésben, részben módszertani szempontból mutatja be a témára vonatkozó archívumi forráscsoportokat (film, hangzóanyag, fotó, táncírás, kéziratos dokumentum), és ismerteti azok keletkezési körülményeit. A témában való tájékozódást bibliográfia segíti.

KUKÁR BARNABÁS MANÓ

On the Research of Romanian Traditional Dances in Hungary

Abstract

The paper shall study the research history of the traditional dances of the Romanian minority living in Hungary, it shall present the historical features of the process, assess the publications and finally it shall present the current relevant research trends from the author's perspective. Accordingly it shall present archival source categories on the topic partly from a research history and partly from a methodological perspective (film, audio materials, photos, dance descriptions, handwritten documents) and shall describe the ways they were recorded. The selected bibliography and the database of the most important documents in the Hungarian archives shall help us find our way through the topic.